

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РОБОТІ ВЧИТЕЛІВ ШМО УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Овчаренко Ю.В., учитель вищої категорії, старший учитель

ВСТУП

Завдання і зміст патріотичного виховання витікають із структури поняття "патріотизм". Ідеологічною основою національно-патріотичного виховання в сучасній школі є духовно-етичні цінності нації. Суть патріотичного виховання в сучасних умовах може трактуватися як розвиток відчуття особи, патріотичної свідомості, заснованої на гуманістичних духовних цінностях свого народу.

На сучасному етапі розбудови української держави важливого значення набуває формування почуття патріотизму, національної самосвідомості учнівської молоді як запоруки її активної участі в соціально-економічній діяльності. Тому навчально-виховний процес у навчальному закладі необхідно вибудовувати таким чином, щоб пробудити в учнів національні почуття, виховувати в них повагу і любов до свого народу, до його віковічних моральних та духовних здобутків, а також самоповагу й гордість за свою Батьківщину, і на цій основі формувати суспільно значущі особистісні риси громадянина України: національну свідомість, духовність, трудову активність, морально-етичну, фізичну, екологічну і правову культуру. Адже національне виховання включає в себе кілька складових. Цей складний і тривалий процес передбачає цілий комплекс організаційних, дидактичних, методичних, психологічних, виховних заходів. І рідна мова та література в цьому комплексі - найголовніша складова, фундамент цієї ідеологічної системи.

Патріотичне виховання в школах спрямовується на залучення учнів до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Воно здійснюється на всіх

етапах навчання в школі, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість. Саме обдаровані діти – майбутній цвіт нації, інтелектуальна еліта, гордість і честь України, її світовий авторитет, і тому перед кожним педагогічним колективом стоїть завдання, спрямоване на забезпечення формування інтелектуального потенціалу нації шляхом створення оптимальних умов для всебічно обдарованої молоді.

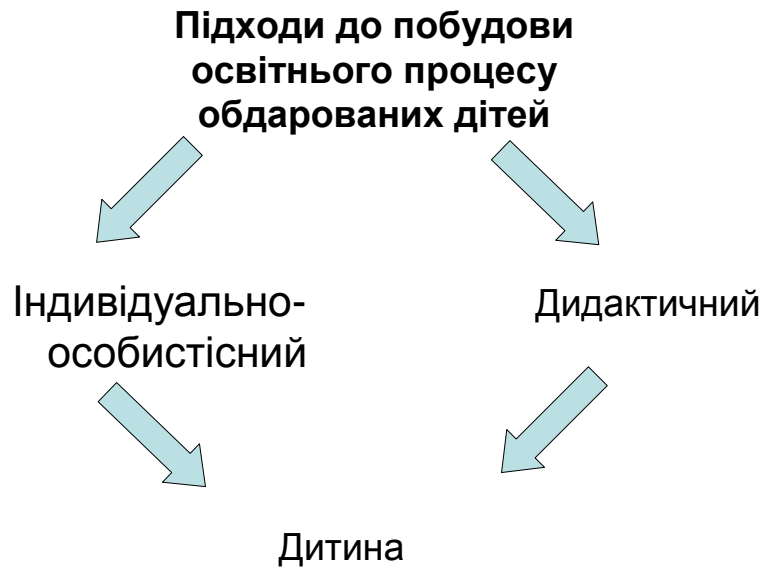
Патріотичне виховання – це багатовимірний та багатокомпонентний процес, спрямований на формування цілісної системи якостей, які перетворюються у потреби служіння українському народу і Батьківщині.

Зміст героїко-патріотичного виховання передбачає глибоке розуміння природи учнів, їх індивідуальних рис і можливостей, повагу до особистості дитини, турботу про її гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва у навчально-виховному процесі.

Дітям потрібно знати, що їх чують. І те, наскільки їм вдасться реалізувати свій внутрішній потенціал, у значній мірі залежить від впливу дорослих. І насамперед від особистості вчителя, рівня сформованості у нього патріотичної свідомості і громадянської компетентності.

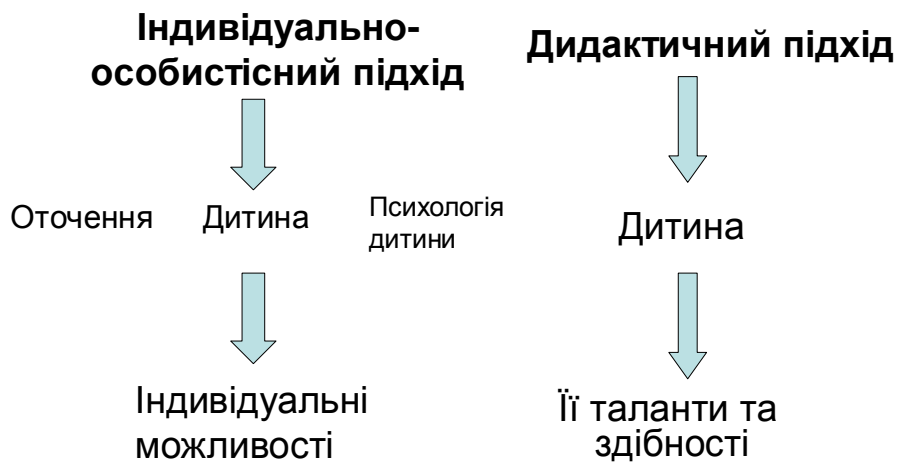
Лише особистість може виховати особистість, і тільки талант може виростити новий талант.

Саме вчитель створює атмосферу, яка може надихати учня або руйнувати його впевненість у собі, заохочувати чи пригнічувати інтереси. Щоб створити таку атмосферу, ми використовуємо такі творчі підходи:



- індивідуально-особистісний, який базується на необхідності врахування не лише індивідуальності учня, а й усієї системи стосунків особистості з оточенням; оцінювання впливу цих стосунків на психіку дитини та її індивідуальні можливості.

- дидактичний підхід: найхарактернішим проявом обдарованості є ті здібності, які вже притаманні певній особистості, нібито раз і назавжди сформовані.



Працюючи з обдарованими дітьми, створюємо необхідні дидактичні умови, серед яких найважливішою є своєчасна діагностика, яка включає в себе:

- співпрацю з наступності між початковою і старшою школою (продовження роботи з учнями-переможцями олімпіад, конкурсів, турнірів);

- проведення письмових конкурсних тестових і творчих робіт серед учнів 5-9 класів щодо виявлення здібних дітей;

- залучення до активної позакласної діяльності учнів, які бажають брати участь у роботі гуртків, музеїв школи, загальношкільних і класних свят, у процесі якої вони й виявляють свої особливі здібності.

Для досягнення системності у національно-патріотичному вихованні **використовуємо наступні форми, методи та технології:**

- міжпредметні учнівські дослідження (учнівські реферати, порт-фоліо, проекти);
- кооперативне навчання, малі групи, проектну діяльність і аналіз життєвих ситуацій, рольові та імітаційні ігри, дискусії, дебати та ін.
- здійснення навчання через досвід, отриманий учнями на уроці й у повсякденному житті.

Плануючи роботу з обдарованими дітьми, досягаємо належної змістової наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової, аналітичної, розвиваючої, творчої діяльності. З метою поглибленого вивчення предмету та реалізації творчих здібностей учнів у школі працюють:

- гурток «Відродження» для початкових класів;
- гурток «Криниченька» для 5-8 класів;
- факультатив «Орфографічний практикум» для 10-11 класів.

Крім того, учителями кафедри української мови та літератури створено графік та організовано проведення систематичних додаткових консультацій із обдарованими учнями школи. Також вагомою складовою роботи зі здібними учнями є залучення їх до вивчення народознавства та історії, зокрема підготовка окремих дітей до проведення екскурсій у шкільних музеях: у музеї Хліба та музеї Великої Вітчизняної війни.

Музей Хліба



Музей Великої Вітчизняної війни



Учень як творча особистість розкривається й під час написання творчих робіт, зокрема участі в роботі Малої академії наук. Адже саме ці наукові роботи є наслідком довгої й серйозної інтелектуальної праці. Під час підготовки до написання роботи учень опрацьовує багато літературних джерел, отримує нові знання, аналізує їх. Усе це дає змогу дитині проявитися як особистості, розкрити свої здібності.

Зазначені напрямки роботи з обдарованими дітьми є вагомими чинниками для розвитку й становлення талановитих учнів, виховання у них патріотичних почуттів.

Важливою складовою навчання талановитих, національно свідомих громадян України є саме урок, під час якого від учителя залежить рівень зацікавленості учнів процесом пізнання та засвоєння нових знань.

Літературній освіті відводиться особлива роль у формуванні соціального й морального обличчя юних громадян нашого суспільства, оскільки література є могутнім джерелом національної духовності, своєрідним генетичним кодом, пам'яттю народу. У художній літературі знаходять своє вираження його історія, його моральні цінності, ідеали, традиції, його ментальність, національний характер.

Наприклад, під час роботи над створенням проекту «Специфіка українського вертепу» у 9 класі для особливо здібних учнів пропонується наступне завдання: визначити недоліки, помилки у встановленні дати появи вертепу в Україні, порівнюючи матеріали досліджень Й. Федаса «Український народний вертеп», І. Франка «До історії українського вертепу», В. Н. Всеволодського-Генгросса «Російський театр» та інформацію з мережі Інтернет.

Тож, як бачимо, дане завдання не просто примушує здібних учнів працювати в бібліотеках із текстами наукових праць, а й розвиває зацікавленість першоджерелами, що є основою для формування національної свідомості.

Обдаровані діти завжди готові до творчого нестандартного підходу у пошуку навчального матеріалу, беруть активну участь у театралізації певних елементів уроку, як, наприклад, «Український вертеп. 9 кл.» та «Календарно-обрядові пісні. 6 кл.»

Різдвяні вистави. Український вертеп



Українські календарно-обрядові пісні



Обдароваа молодь має усвідомити, що без оволодіння державною мовою неможливо стати повноцінним громадянином своєї держави, патріотом України та й просто інтелігентною людиною, кваліфікованим спеціалістом будь-якої галузі господарства.

Обов'язковими на заняттях з мови є питання проблемності, пошуку, учнівського дослідження, вправи на розвиток творчої уяви, образного мислення та спостережливості. Ось під час підготовки до інтегрованого уроку в 9 класі «Складнопідрядне речення. Узагальнення вивченого», пов'язаного з історією Харківщини, обдаровані діти для своїх груп створювали такі нестандартні завдання:

- скласти підрядну частину відповідно до поданої ілюстрації, що надало можливість цим дітям реалізувати свій творчий потенціал;
- цікавим завданням для даної категорії учнів є створення СПР речення з кількома підрядними за поезією «Слово» М. Світличної, яку підбирала і виразно читала одна з учениць класу;
- ефективним засобом стимулювання творчої уяви здібних дітей є завдання: після прослуховування пісні харківської співачки Є. Мірошніченко «Харкове мій» скласти за її змістом складне речення з різними видами зв'язку.

Розвиткові обдарованої національно свідомої особистості сприяє як навчальний процес, так і позаурочна діяльність школярів.

Традиційною стала участь наших дітей у науково-практичних конференціях. Вони є переможцями районного, обласного етапів Всеукраїнської олімпіади з української мови та літератури та конкурсу – захисту науково-дослідницьких робіт МАН, а також районного, обласного та Всеукраїнського етапів конкурсу творчих робіт ім. Т. Г. Шевченка.

Завдання сучасного вчителя – розвивати та управляти процесом формування національного потенціалу здібностей особистості. Такий педагог покликаний:

- формувати громадянина-патріота;
- виховувати любов та повагу до української мови, історії, культури;
- виробляти глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовності у будь-який час стати на захист Батьківщини.

Учителі нашої кафедри постійно працюють над втіленням в роботу ідей національно-патріотичного виховання шляхом самоосвіти, участі в районних, міських, обласних семінарах і практикумах, педвернісажах та в проектах на кшталт Міжнародного курсу Майкрософт із цифрових технологій та Всеукраїнського проекту «Відкритий світ». Наші педагоги активно співпрацюють із ВНЗ, зокрема ХНПУ ім. Сковороди в рамках проекту «Ми не

є українці» (про навчання української мови та літератури дітей-іноземців) та ХНУ ім. В. Каразіна - участь у Каразінському колоквиумі.

ВИСНОВКИ

Виховання патріотизму у сучасній школі має величезне значення, оскільки мова йде про долі сьогоденного і майбутнього поколінь, адже учні повинні не тільки володіти належним об'ємом знань, а й стати зрілими духовно й інтелектуально.

Зважаючи на вище зазначене, можна виділити такі головні умови ефективної організації нашої роботи з національно-патріотичного виховання в контексті роботи з обдарованими учнями:

- підвищення виховного рівня сучасного уроку та його творчого потенціалу;
- створення оптимальних можливостей для розвитку самостійного творчого мислення учнів;
- активізація пізнавальної діяльності та формування патріотичних почуттів під час вивчення української мови та літератури;
- ознайомлення з традиціями і культурою українського народу, його національною філософією, народними ідеалами;
- створення діалектичної єдності й органічного зв'язку між учбовим матеріалом і змістом позакласних і позашкільних заходів;

- забезпечення обумовленості змісту , форм і методів , засобів і прийомів патріотичного виховання віковими індивідуальними особливостями обдарованих учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003.
2. Концепція створення засобів навчання нового покоління для середніх закладів освіти України. – К., 1998.
3. Національна доктрина розвитку освіти.
4. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К., А. С. К., 2005.
5. Ткачова Н. І. Формування особистості учня у навчально-виховному процесі. – Х., Основа, 2007.